

Lausunto

14.11.2019

Asia: STM070:00/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 15 ja 20 §:n muuttamisesta sekä 20 §:n väliaikaisesta muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Henkilöstön mitoittaminen

Vastaako esitysluonnoksessa ehdotettu määrittely mitoittamiseen laskettavista henkilöstöryhmistä asiakkaiden ja toiminnan tarpeita?

Kyllä. Määrittely on mielestämme kattava ja huomioi laajasti eri henkilöstöryhmät, jotka osallistuvat välittömään asiakastyöhön.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että henkilöstön työnjakoa selkiytetään muun muassa tukipalvelujen osalta. Onko esitysluonnoksessa ehdotettu työnjako välittömän asiakastyön ja välillisen tukipalvelutyön osalta asianmukainen vai olisiko sitä tarpeen muuttaa jollakin tavoin?

Työnjako vaikuttaa asianmukaiselta. Pidämme työnjakoa tärkeänä, jotta välittömässä asiakastyössä voidaan hyödyntää työhön sopivin ja tarpeellisin osaaminen ja samoin välilliseen työhön varataan oma osaava resurssinsa. Se asettaa myös haasteita työvoiman saatavuudelle, mikä on uudistuksessa huomioitava.

On myös tärkeää, ettei työnjaon soveltaminen vaikeuta yksikön toimintaa tai vaaranna asiakaslähtöisyyttä ja turvallisuutta. Asiakkaiden kiireellisiin tarpeisiin tulee vastata riippumatta siitä, onko tehtävä pääsääntöisesti välitöntä vai välillistä työtä.

Kertooko esitysluonnoksessa ehdotettu tapa laskea mitoitus luotettavalla tavalla mitoituksen toteutumisesta?

Mitoituksen toteutumisesta kertoo viime kädessä yksiköiden omavalvonnan osana keräämät ja THL:oon toimittamat tiedot. Tämän perusteella myös valvontaviranomainen voi seurata toimiyksiköiden henkilöstön toteutumaa ja havaita ennalta kriisiytyviä yksiköitä, joihin valvontakäyntejä tulisi kohdentaa.

Edelleen keskeisessä roolissa mitoituksen toteutumisessa on yksikön omavalvonta, hyvä johtaminen, työn organisointi ja riittävät henkilöstöresurssit, jossa myös sijaisten tarve on huomioitu.

Onko esitysluonnoksessa ehdotettu tapa laskea mitoitus mielestänne käytännössä toimiva?

Sinänsä mitoituksen laskentakaava pidetään samanlaisena, kuin se aiemmin laatusuosituksen perusteella on ollut. Merkittävä uudistus on välittömän ja välillisen työn erottaminen. Vaikea arvioida, miten toimiva käytäntö on, mutta jo tällä hetkellä osa työntekijöistä lasketaan osittain mukaan ja toisaalta välittömän ja välillisen työn jako vaikuttaa selvältä. Olennaista on, ettei kirjattua työnjakoa sovelleta mekaanisesti niin, että se vaikeuttaa toimintaa yksikössä.

Onko esitysluonnoksessa ehdotettu siirtymäaika näkemyksenne mukaan sopiva 0,7 mitoituksen toteuttamiseen?

Siirtymäaika on haasteellinen muttei mahdoton. Esityksessä on hyvin kuvattu askeleet, joilla mitoitukseen päästään. Se edellyttää etenkin koulutuksen ja alan houkuttelevuuden lisäämistä. Henkilöstömitoitus on jo itsessään osaratkaisu: henkilöstön lisääminen vähentää työntekijöiden kokemaa kiirettä ja työn kuormittavuutta, jolloin myös sairauspoissaolot ja alan vaihtaminen vähenevät. Tämä voi myös parantaa vanhustenhuollon mainetta ja houkuttelevuutta työpaikkana ja opiskelijoille suuntautumisvaihtoehtona.

Miten riittävä henkilöstön saatavuus voidaan turvata?

Riittäväillä koulutuspaikoilla, laadukkaalla ja joustavalla koulutuksella, työsuhteiden laadun parantamisella, työttömien alalle koulutettujen täydennyskoulutuksella ja kuntoutuksella, ulkomaista työvoimaa hyödyntämällä sekä alan houkuttelevuutta lisäämällä (mm. työn sisällön ja organisoinnin kehittäminen, hyvä johtaminen, työhyvinvoinnin kehittäminen jne.).

Toimintakyvyn ja palvelutarpeen (hoitoisuuden) kansallinen arviointi- ja seurantamittaristo

Mitä RAI:n käyttöönnotossa tulee ottaa huomioon?

RAI-arviointien tekemiseen ja tiedon hyödyntämiseen tarvitaan osaamista, joten käyttäjien tulee saada riittävä koulutus esityksessä kuvatun mukaisesti. On tärkeää, että järjestäjä on vastuussa RAI-järjestelmän tarjoamisesta sekä tarvittavasta tietojärjestelmäsovelluksesta eikä se jää yksittäisten toimijoiden huoleksi. Yksityisten palveluntuottajien kanssa tehtävissä sopimuksissa voidaan esimerkiksi sopia, että kunta vastaa RAI-arviointijärjestelmän ja sen käyttöönoton kustannuksista, mikäli tuottaja ottaa RAI-järjestelmän kunnan kautta. Siirtymäkauden aikaisten käyttöönottokoulutusten sijaisjärjestelyjen kustannuksista kunta ja tuottaja voivat myös halutessaan sopia.

Miten näkemyksenne mukaan RAI-järjestelmän kautta saatavaa tietoa voidaan hyödyntää palvelujen järjestämisessä ja/tai tuotannossa?

Esityksessä kuvatun perusteella tietoa voidaan saada monipuolisesti hyödynnettäväksi niin järjestäjän kuin tuottajan käyttöön ja näin voidaan kehittää toimintaa ja tuloksellisuutta. On tärkeää, että vanhuspalveluiden suunnittelua ja seuranta voidaan parantaa vertailukelpoisella ja yhtenäisellä järjestelmällä, jota voidaan hyödyntää kansallisella ja alueellisella tasolla sekä toimintayksiköissä. Olennaista on myös, että näin voidaan vastata paremmin asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin ja ennakoida asiakkaan tulevaa palveluiden tarvetta.

Sisältyykö RAI:n käyttöön joitakin riskejä tai haasteita?

Järjestäjän on huolehdittava siitä, että mittaristo saadaan yhdenvertaisesti käyttöön kaikille palveluntuottajille. Se, sekä mittariston käytön edellyttämä koulutus on resursoitava riittävästi.

Onko mielestänne olemassa jokin muu / joitakin muita mittaristoja, jotka vastaisivat asiakkaiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen (hoitoisuuden) arviointiin ja seurantaan paremmin kuin RAI-mittaristo?

Mahdollisia muita mittaristoja voisi esityksessä myös kuvailla, tai perustella selkeämmin, miksi niitä ei otettu esiin. Nyt esittelyssä olivat vain ”laajimmin käytössä olevat” kolme järjestelmää. Lakiehdotuksen yleisperusteluissa esitellyistä mittareista RAI-mittaristo vaikuttaa parhaimmalta sen tieteellisen pohjan, kansainvälisen vertailukelpoisuuden ja monipuolisuuden vuoksi.

Muita huomioita

Mitä muuta haluatte tuoda esiin?

Esityksen vaikutusarvioissa todetaan, että tuottavuuden kannalta on haitallista, mikäli teknologian hyödyntämistä ei voida ottaa huomioon mitoituksessa. Teknologia mahdollistaa toimintatapojen kehittämisen ja on mahdollista, että tulevaisuudessa kehitetään innovaatioita, jotka vähentävät selvästi ihmistyön tarvetta.

Teknologian kehitystä on tapahtunut liittyen muun muassa lääkehoidon turvallisuuteen (esimerkiksi lääkkeiden koneellinen annosjakelu), kirjaamisen automatisaatioon sekä erilaisiin aktiivisiin ja passiivisiin hälytysjärjestelmiin (esimerkiksi turvarannekkeet, liiketunnistimet sekä kulunvalvonta).

Teknologian hyödyistä henkilöstömitoituksessa ei ole kuitenkaan vielä tutkittua tietoa. Siksi on tärkeää, että lakiesityksen yksityiskohtaisten perustelujen mukaan teknologian hyödyntäminen otettaisiin jatkossa huomioon henkilöstömitoituksen määrittelyn edelleen kehittämisessä, kun näyttöä tästä kertyy.

Pidämme tärkeänä sitä, että henkilöstömitoituksella voidaan paitsi parantaa henkilöstön jaksamista tärkeässä työssään, voidaan viimein parantaa asiakkaan saamaa, yksilöllisiä tarpeita vastaavaa hoivaa ja hoitoa ja tukea sekä osallistaa omaisia ja läheisiä. Esityksen mukaan asiakaslähtöinen toimintatapa vahvistuu toimintayksiköissä ja asiakkaan omat toiveet hoitonsa ja oman näköisen arjen järjestämisessä voidaan huomioida nykyistä paremmin. Tämä tukee itsemääräämisoikeuden vahvistamista ikääntyneiden palveluissa.

Pidämme tärkeänä työryhmän muita ehdotuksia etenkin siitä, miten ympärivuorokautisen hoivan rinnalla vahvistetaan kotihoidon resursseja ja laatua. Myös hallitusohjelman mukainen omaishoidon kehittäminen on tärkeä ja yhä vaativampi osa vanhustenhuollon kokonaisuutta.

Olennaista on myös, että ikäihmisten toimintakykyä tuetaan asumismuodosta riippumatta kuntouttavalla työotteella.

Hallitusohjelman mukaisesti tulee myös ikäihmisten ravitsemuksen laatu, saatavuus ja yhteisölliset ruokailumahdollisuudet sekä kotona asuvien että hoivayksiköiden asukkaiden kohdalla ottaa kehittämisen ja valvonnan osaksi.

Ikäihmisten hyvän elämän näkökulmasta on erityisen tärkeää, että hallitusohjelman mukaisesti myös asiakasmaksulaki uudistetaan. Tavoitteena tulee olla hoidon esteiden poistaminen ja terveyden tas-arvon lisääminen muun muassa maksuttomuutta laajentamalla ja kohtuullistamalla maksuja.

Lampinen Tuula
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue - Puoluehallitus